

SPESIALENHETEN FOR POLITISAKER

VEDTAK I SAK 060275 / 200600576

VESTOPPLAND POLITIDISTRIKT – BRUK AV SKYTEVÅPEN MOT PERSON I FORSØK PÅ Å AVVERGE SELVDRAP ONSDAG 26. APRIL 2006

Sakens bakgrunn

Politimesteren i Vestoppland underrettet 26. april 2006 Spesialenheten for politisaker om at [redacted] nylig var død i sammenheng med at politiet hadde gjennomført en aksjon, i forsøk på å hindre [redacted] i å ta sitt eget liv. Det ble under aksjonen avfyrt skudd fra politiet side.

Onsdag 26. april 2006 ca kl. 20:13 løsnet politibetjent [redacted] et rettet skudd mot [redacted]. [redacted] avfyrte omtrent på samme tidspunkt et skudd med haglgevær mot sitt eget hode, med døden til følge.

Spesialenheten har med hjemmel i påtaleinstruksen § 34-6 annet ledd etterforsket hendelsen. Det følger av denne bestemmelsen at etterforskning skal iverksettes når noen dør som følge av politiets tjenestetiløvelse.

Tjenestehandlingen er av Spesialenheten vurdert å være mulig forsøk på overtredelse av straffeloven § 229, jf. § 232 og mulig overtredelse av straffeloven § 325 første ledd nr. 1.

Etterforskningen

Spesialenheten har opptatt forklaring fra 11 vitner. Politibetjent [redacted] er avhørt med status som mistenkt.

Det er gjennomført åstedsundersøkelser og tekniske undersøkelser. Sakkyndig likundersøkelse av avdøde [redacted] er utført ved Rettsmedisinsk institutt.

Spesialenheten har innhentet relevante straffesaksdokumenter fra politiet, herunder politiets oppdragslogg fra aksjon. Videre er det innhentet en redegjørelse fra [redacted]s advokat, Magne J. Synnevåg, vedrørende den kontakt han hadde med [redacted] under aksjonen, herunder et lydopptak fra samtaler mellom Synnevåg og [redacted].

Postadresse
Postboks 93
2304 Hamar

Kontoradresse
Gjønneg. 82
Org. nr.
987 248 890

Telefon
62 55 61 00
Telefaks
62 55 61 01

Nærmere om sakens faktum

Spesialenheten legger følgende faktum til grunn for sin vurdering:

Tirsdag 25. april 2006 ca. kl. 16:00 mottok Ål lensmannskontor informasjon om at [REDACTED] [REDACTED], heretter kalt avdøde, hadde dratt av gårde hjemmefra. Dette skulle ha sammenheng med at han torsdag 27. april 2006 skulle møte i tingretten i Hallingdal, hvor han var tiltalt for straffbare forhold. Politiet fikk samme dag informasjon fra Ål legekontor om at avdøde hadde skaffet seg hagle og ammunisjon.

Dagen etter, ca. kl. 13:00, fikk politimester Tore Vigen ved Vestoppland politidistrikt en telefon fra Operasjonssentralen på Gjøvik om at Nordre Buskerud politidistrikt hadde meldt fra om en ustabil person som hadde dratt hjemmefra med hagle og ammunisjon. Dette var avdøde. Han hadde etter det opplyste truet med å skyte seg selv og andre, herunder politiet. Det forelå pågripelsesbeslutning på avdøde, som nå skulle befinne seg i bil på Golsfjellet. Det ble besluttet å bistå Nordre Buskerud politidistrikt og politimester Vigen ga bevæpningsordre for en- og tohåndsvåpen. Han ga videre ordre om at avdøde ikke skulle ut av det området han befant seg i.

Det ble foretatt utrykning fra både Vestoppland og Søndre Buskerud politidistrikt. Det ble rykket ut både med sivile og uniformerte tjenestebiler. Videre ble det rykket ut med en hundepatrulje fra Gudbrandsdal politidistrikt. Tjenestemennene var utstyrt med verneutstyr, revolver og MP5.

Avdøde ble lokalisert ved riksvei 33 ved Tonsåsen. Det ble foretatt veisperringer og arbeidet med forhandlingsløsninger. Idet både avdødes advokat, operasjonsleder ved Vestoppland politidistrikt og en profesjonell forhandler fra Oslo politidistrikt var i kontakt med avdøde. Avdøde skal ha uttalt at han ikke ville i retten, og at han ville skyte seg selv dersom saken mot ham ikke ble frafalt. Han uttalte videre at han ville skyte seg selv dersom han ikke fikk kjøre fra stedet og hjem.

Under forhandlingene fikk avdøde pålegg om å forlate bilen ubevæpnet, og at det ville bli aksjonert mot ham dersom han kjørte fra stedet. Forhandlingene førte ikke frem, og avdøde kjørte av gårde. Flere politipatruljer fulgte etter og det ble av den lokale aksjonsledelsen besluttet at avdødes bil skulle stanses ved å kjøres inn i, hvorpå det skulle foretas en væpnet pågripelse. Det var politibetjent [REDACTED] og politibetjent [REDACTED] som skulle utføre pågripelsen.

Politibetjent [REDACTED] og politibetjent [REDACTED] ble enige om at [REDACTED] skulle gå frem til bilen og anrope avdøde, mens [REDACTED] skulle sikre. De snakket om hvor de skulle skyte dersom avdøde pekte på dem eller andre med våpen. Midt på bildøren ble ansett som best treffsted, slik at skuddet ville treffe i beina.

Bilen til avdøde ble stanset ved at politibetjent [REDACTED] kjørte inn i avdødes bil, slik at avdøde fikk en rotasjon på bilen. Dette førte til at han kjørte med fronten inn i autovernet, smurret rundt og fikk et nytt sammenstøt med autovernet. Etter dette stanset bilen. Tre tjenestebiler ble tverrstilt i veien.

Politibetjent [REDACTED] løp ut av tjenestebilen og rundt til førersiden på avdødes bil. Han var bevæpnet med MP5, som ble lagt i anleggsstilling. Politibetjent [REDACTED] stilte seg opp mellom tjenestebilen og avdødes bil. Han rettet sin revolver mot avdødes hode.

[REDACTED] forklarer at han fra utsiden av førerdøren på avdødes bil observerte at avdøde tok opp en hagle og pekte med denne mot sitt eget hode, hvorpå han stakk hagletøpet inn i munnen. For om mulig å prøve å redde avdødes liv, avfyrte [REDACTED] et rettet skudd gjennom førerdøren mot beina til avdøde. Idet han skjøt så han at haglladningen gikk av inne i avdødes hode.

[REDACTED] forklarer at det ikke var tid verken til anrop eller varselskudd forut for skuddet, men at han automatisk kan ha gjort anrop uten at han husker det. Videre forklarer han at han kun hørte et skudd. Kort tid etter meldte [REDACTED] på sambandet at avdøde hadde skutt seg selv, og at skudd var avfyrt.

Det er gjennom etterforskningen ikke avklart hvorvidt de to skuddene var sammenfallende, eller om avdøde avfyrte sitt skudd kort tid forut for [REDACTED] skudd. Dette kan imidlertid ikke anses å være av vesentlig betydning for Spesialenhetens vurdering, idet det ikke finnes holdepunkter for at det skuddet som [REDACTED] avfyrte medførte at avdøde avfyrte haglen.

Det er på det rene at [REDACTED] skudd gikk gjennom førerdøren på avdødes bil. På avdødes jakke ved mageregionen er det hullskader, som sannsynligvis er forårsaket av prosjektilet fra [REDACTED] MP5. Avdøde ble imidlertid ikke truffet og skadet av skuddet.

Den rettsmedisinske undersøkelsen har slått fast at døden skyldes skuddskade mot hodet. Videre slås det fast at avdøde ikke var påvirket av alkohol eller andre rusmidler.

Spesialenhetens vurderinger

Vedrørende oppdraget og bevæpningstillatelsen

På bakgrunn av den meldingen politiet mottok om at avdøde var bevæpnet med hagle og at han truet med å skyte seg selv og andre, var politiets utrykning utvilsomt berettiget. Politiet skal i henhold til politiloven § 2 nr. 1 og 4 beskytte personer og yte borgerne hjelp og tjenester i faresituasjoner, i løvbestemte tilfeller og eller når forholdene tilsier at bistand er påkrevet og naturlig. Avdøde befant seg på trafikkerte veier, og det kunne således ikke utelukkes at andre personer kunne komme i fare, i tillegg til at det var fare for at avdøde ville ta sitt eget liv.

Politimester Tore Vigen besluttet bevæpning med en- og tohåndsvåpen. Det anses utvilsomt at vilkårene for bevæpning etter våpeninstruksen § 10 første ledd, bokstav a) var til stede. Det kan gis ordre om bevæpning med skytevåpen når det er grunn til å tro at politimann i tjenesteoppdrag vil slå overfor bevæpnet person. Dette må sies å være tilfelle i denne saken.

Generelt om politiets adgang til å benytte skytevåpen

Politiet har hjemmel til å bruke makt ved tjenesteutøvelsen. Det skal imidlertid ikke tas i bruk sterkere midler uten at svakere midler må antas utilstrekkelige eller uhensiktsmessige, eller uten at slike forgjeves har vært forsøkt. De midler som anvendes, må være nødvendige og stå

i forhold til situasjonens alvor, tjenestehandlingens formål og omstendighetene for øvrig, jf. politiloven § 6 annet ledd.

Dette grunnleggende forholdsmessighetsprinsippet for politiets maktutøvelse, er ytterligere understreket i våpeninstruksen § 19, første ledd, hvor det generelle vilkåret er at skytevåpen bare må brukes som siste utvei etter at lempeligere midler forgjøves har vært forsøkt, eller i situasjoner hvor alternative midler åpenbart ikke vil føre fram.

Våpeninstruksen § 19 annet ledd gir nærmere regler for bruk av skytevåpen.

I henhold til annet ledd bokstav a) kan skytevåpen brukes når politimannen selv eller andre trues med våpen eller alvorlig voldsanvendelse og bruk av våpen framstår som nødvendig for å hindre tap av menneskeliv eller alvorlig personskade.

Når bevæpningsordre er gitt, er den enkelte polititjenestemann selv ansvarlig for at hans beslutning om bruk av skytevåpen er i samsvar med våpeninstruksen, jf. våpeninstruksen § 16.

Politiets adgang til å benytte skytevåpen for å avverge selvdrap

Det sentrale spørsmål i denne saken er hvorvidt politiet kan bruke skytevåpen for å hindre en person fra å begå selvdrap.

For så vidt gjelder denne problemstilling vises til Tor-Geir Myhrer, "Som siste utvei – rettslige rammer for politiets bruk av skytevåpen" (Universitetsforlaget 2005) pkt. 7.1.2 side 103 flg. Det fremgår her at ordlyden i våpeninstruksen § 19 annet ledd bokstav a) ikke er til hinder for bruk av skytevåpen i slike situasjoner, og at det ikke kan være tvilsomt at vedkommende i en slik situasjon utgjør en trussel om alvorlig voldsanvendelse. Ordet "andre" i våpeninstruksen § 19 annet ledd bokstav a) står i motsetning til "politimannen selv", og omfatter dermed også gjerningspersonen.

Myhrer konkluderer, på lik linje med Erling Johannes Husabø i "Rett til selvvalgt livsavslutning?", med at det ikke er grunnlag for å si at selvdrap er ulovlig eller rettsstridig. Det er imidlertid heller ikke grunnlag for å si at selvdrap er lovlig. I følge Myhrer kan det allikevel ikke være særlig tvilsomt at politiet har en plikt til å gripe inn for å hindre at personer tar sitt eget liv.

Det fremgår i Myhres bok side 104 følgende;

"For politiet må det å hindre selvdrap være en tjenesteplikt, som de kan bruke lovlige midler til å gjennomføre. Dette leder oss tilbake til politiloven § 6 fjerde ledd, jf. våpeninstruksen § 19 annet ledd bokstav a.

... Hvis situasjonen ikke etterlater nevneverdig tvil om at gjerningspersonen vil skride til verket med hensyn til å ta sitt eget liv, må det være rettmessig av politiet å søke å hindre dette ved bruk av skytevåpen, selv om resultatet skulle bli det at vedkommende dør som følge av politiets skudd. Politiets særlige rettigheter, plikter og ferdigheter gjør det forsvarlig å gi politiet rett til å gripe inn på denne måten. Det er tvilsomt om det strenge overvektsvilkåret i den alminnelige nødrettsregelen om at "skaderisikoen er langt større enn skaderisikoen ved (avverge)handlingen" (utkast til ny straffelov § 17), må være oppfylt i tilfeller som dette. Den

nødrettssituasjonen som oppstår i disse tilfellene, må rettslig likestilles med de tilfellene hvor innehaveren av det objekt nødrettshandlingen retter seg mot, kan klandres for nødssituasjonen, jf. Kjell V. Andorsen: Strafferettslig nødrett, side 226-228. For politiets inngripen med skytevåpen følger likevel de nødvendige begrensninger av at den først kan skje når det er nødvendig som siste utvei."

Spesialenheten legger til grunn at lempeligere midler var forsøkt før det ble rettet våpen mot avdøde. Han hadde over en lengre tidsperiode fått gjentatte oppfordringer og muligheter til å overgi seg. Dette var et alternativ han selv ikke ønsket. Avdøde ble informert om at det ville bli aksjonert mot ham dersom han kjørte fra stedet med våpen i bilen.

Spesialenheten legger vekt på at situasjonen for politibetjent [REDACTED] var akutt i forhold til muligheten til å vurdere alternative løsninger. Avdøde satt med haglen mot ansiktet, klar til å trekke av, da [REDACTED] befant seg utenfor førerdøren på bilen. Det fremstår som åpenbart at [REDACTED] var under stort press, og at det var nødvendig å foreta et svært vanskelig valg. Det kan heller ikke utelukkes at avdøde kunne ha rettet våpenet mot [REDACTED] eller andre tjenestemenn.

Videre vektlegges at [REDACTED] hadde i fokus et ønske om å redde livet til avdøde. Han forklarer at han ikke så noen annen utvei enn å skyte, og at han mener at alle lempeligere midler forgjeves var forsøkt i lang tid. [REDACTED] forankrer skytingen i den hjelpeplikten han har ut fra politiloven, og forklarer at hjemmelen for å skyte hadde han ut fra den opplæringen han har og våpeninstruksen.

Det våpen som [REDACTED] løsnet skudd med under aksjonen er blitt prøveskutt ved Kriminapolitisenstraten. Det er ikke funnet avvik ved denne skytingen.

Det følger av våpeninstruksen § 16 siste ledd at skadevirkningene ved bruk av skytevåpen skal søkes mest mulig begrenset. Dette kan ha betydning for hvor skudd rettes. [REDACTED] forklarer at han rettet skuddet mot bildøren, i et forsøk på å sikte på avdødes ben. Imidlertid traff skuddet høyere enn tilsiktet, idet prosjektilet kom ut av bildøren ved avdødes mageregion. Etter Spesialenhetens oppfatning vil det alltid ligge en usikkerhet med hensyn til treffsikkerhet i alle skyteepisoder. Det vil i denne saken dessuten være et usikkerhetsmoment vedrørende hvorvidt prosjektilet kunne endre retning ved at den gikk gjennom bildøren.

Spesialenheten konkluderer imidlertid etter etterforskingen med at i denne konkrete situasjonen ble skytevåpen brukt som siste utvei fra politibetjent [REDACTED] side. I denne vurderingen vektlegges at det var gilt ordre om at avdøde ikke skulle ut av det avspærrede området. Videre vektlegges det faktum at avdøde satt med haglen plassert i munnhulen, klar til å trekke av.

Det har under etterforskingen ikke framkommet opplysninger som gir grunn til å foreta en nærmere vurdering av beslutninger truffet av den operative ledelsen av politiets aksjon.

Konklusjon

Saken henlegges for politibetjent [REDACTED] i forhold til straffeloven § 229, jf § 232, jf § 49 og straffeloven § 325 nr. 1 idet *intet straffbart forhold anses bevist*.

Politibetjent [REDACTED] underrettes om vedtaket.

Kopi av vedtaket sendes politimesteren i Vestoppland og advokat Magne J. Symevåg

Hamar, 24. oktober 2006

Jan Egil Presthus
sjef, Spesialenheten for politisaker